

Helsingfors/Mariehamn 4.11.2021**Nr 49/21****Hänvisning** Ålands lagtings skrivelser
4.10.2021, nr 256 och
259/2021.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 4.10.2021 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om vidareutnyttjande av information från landskaps- och kommunalförvaltningen (nedan landskapslagen),
2. Landskapslag om vidareutnyttjande av information från vissa offentliga företag.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Genom landskapslagarna genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (nedan öppna datadirektivet). Syftet med landskapslagarna är att möjliggöra vidareutnyttjandet av information som framställts inom den offentliga sektorn för andra ändamål än för vilka informationen togs fram.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagens syfte är att främja vidareutnyttjandet av information från landskaps- och kommunalförvaltningen och därigenom stimulera innovation inom produkter och tjänster.

Landskapslagen tillämpas på information som är offentlig i enlighet med offentlighetslagen för Åland och med beaktande av vad som föreskrivs om skydd för personuppgifter i dataskyddslagstiftningen. Landskapslagen gäller information som innehas av myndigheter enligt 4 § i offentlighetslagen för Åland. Enligt nämnda paragraf avses med myndigheter landskapets myndigheter förutom Ålands polismyndighet, kommunala myndigheter, till Ålands lagting ansluten förvaltning, landskapets affärsverk, samt övriga juridiska och fysiska personer då de genom landskapslag eller med stöd av landskapslag sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Därigenom gäller landskapslagen lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen.

Vid Ålands polismyndighet tillämpas landskapslagens 3 och 5 § samt 7-10 § till den del myndighetens verksamhet grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Med anledning härav konstateras att lagstiftningsbehörigheten gällande allmän ordning och säkerhet utgör landskapsbehörighet enligt självstyrelselagens 18 § 6 punkt med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkterna.

Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande bl.a. upphovsrätt riket. I enlighet härmed har en hänvisning till rikets upphovsrättslag (FFS 404/1961) intagits i landskapslagens 2 § 3 mom.

Enligt 1 § i landskapslagen om vidareutnyttjande av information från vissa offentliga företag (nedan lagen) tillämpas den på företag som en eller flera myndigheter har ett bestämmande inflytande över och vilka är verksamma inom de sektorer som anges i nämnda paragraf. I paragrafen anges dock inte om det är fråga om landskapets eller kommunernas myndigheter som ska utöva det bestämmande inflytandet eller om det är fråga om sådana företag som inom landskapets behörighetsområden enligt landskapslagstiftningen eller av landskapets eller kommunala myndigheter ålagts särskilda skyldigheter att tillhandahålla offentliga tjänster. Den sektorbeskrivning som anges i paragrafen tyder dock på att lagen endast kan beröra sådana företag som landskapets eller kommunernas myndigheter kan ha ett bestämmande inflytande över, eftersom de för Ålands del är verksamma inom sektorer som i enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagens 18 § 20-22 punkter utgör landskapsbehörighet. I konsekvens med det ovan sagda noterar Ålandsdelegationen att varken lufttrafikföretag eller rederier nämns i lagens 1 §, vilket är fallet i 1 § i rikets lag om vidareutnyttjande av data som innehas av företag som producerar vissa allmännyttiga tjänster (FFS 712/2021, nedan rikslagen). Lagstiftningsbehörigheten gällande handelssjöfart och luftfart tillkommer riket jämlikt självstyrelselagens 27 § 13 och 14 punkter. Ålandsdelegationen noterar i sammanhanget att i lagens

förarbeten anges att lagen ska tillämpas inom den åländska lagstiftningsbehörigheten, vilket konstaterande för tydlighetens skull även borde ha intagits i lagtexten.

Lagstiftningsbehörigheten gällande bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar tillkommer riket enligt 27 § 8 punkten i självstyrelselagen. Motsvarande bestämmelser i lagen som kan hänföras till nämnda rättsområde finns i rikslagen. Bestämmelser av rikslagstiftningsnatur kan intas i landskapslagstiftningen jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen.

Eftersom landskapslagen även ska gälla information som innehas av ett bibliotek och museum eller arkiv konstateras att enligt självstyrelselagens 18 § 14 punkt tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande undervisning, läroavtal, kultur, idrott, ungdomsarbete; arkiv-, biblioteks- och museiväsendet med det undantag som stadgas i 27 § 39 punkten landskapet.

I landskapslagarna har intagits bestämmelser om avgifter. Med anledning härav konstateras att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen och enligt 44 § 3 mom. i nämnda lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt utgör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag riksbehörighet. Dessutom förutsätter självstyrelselagens 21 § 1 mom. att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag anges i landskapslag. Landskapslagens 9 och 10 § samt 7 § i lagen kan anses uppfylla dessa förutsättningar.

Delegeringsbestämmelser har intagits i landskapslagens 8 § och i lagens 6 §. Med beaktande av den reglering som finns i nämnda landskapslagar samt i det öppna datadirektivet kan delegeringsbestämmelserna anses uppfylla förutsättningarna i självstyrelselagens 21 § 1 mom., som motsvarar grundlagens 80 § 1 mom.

Enligt landskapslagens 6 § ska på förfarandet gällande begäran om vidareutnyttjande av information bl.a. tillämpas 6 kap. 26 § om ändringssökande i offentlighetslagen för Åland. Nämnda paragraf hänvisar till självstyrelselagens 25 § och lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Besvärsmålsbestämmelsen föranleder inte några anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Dahlén, Lampi och Suviranta samt suppleanten Siitari.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare